

T.Jumamuratov dóretiwshiliginde jup hám tákirar sózlerdiń qollanılıw ózgesheligi

Tursinbaev Esengeldi

Gilt sózler. antonim, termin, princip, teoriya, jup sózler, tákirar sózler.

Annotaciya. Bu maqolada qoraqalpoq adabiyotida Tilewbergen Jumamuratovning ijodida juft va takror sózlarning qóllanilish va anglatilish masalasini tahlil qildik. Juft va takror sózlar tushunchasining ózi haqida ham malumotlar keltirib ótildi.

Ключовое слова. антоним, термин, принцип, теория, пары слов, повторяющиеся слова.

Shayır dóretiwshiligi kóp qırlı hám óziniń ideyalıq-tematikalıq ózgesheligi menen basqalardan ajıralıp turadı. Onda folklorlıq dástúrlerdiń qollanılıw ózgesheligi, kórkemlik ózgesheligi hám ideyalıq-tematikalıq ózgesheligi boyınsha analizlewge háreket ettik. Endi biz jumısımızdıń bul bóliminde shayır dóretiwshiliginiń tillik ózgesheligin yaǵnıy onıń qosıqlarında qollanılǵan jup hám tákirar sózlerdiń qollanılıw ózgesheligi, mánisi boyınsha analizlew jumısların alıp baramız. Eń aldı menen biz shayır dóretiwshiligindeki jup sózlerdiń qollanılıw órisin anıqlap alamız. Mısalı:

Adam *keler-keter* dúrkin hám dúrkin,
Júrek qıymaq emes dúnyanıń kórkin.
Ulıqmanday mıń jıl ómir súrseń de,
Sonıń arjaǵında bar taǵı bir kún.

Aspan-jerdey dos-dushpannıń arası,
Biraq, mınaw hádiysege qarashi:
Iyt qapqannan jamanıraq awırdı,
Bir dostimniń sırttan shaqqan jarası¹.

“Adam keler, keter dúrkin hám dúrkin”

Keltirilgen qosıq qatarlarında mánisi boyınsha antonim sózlerdiń juplasıp kelgenin kóriwimiz múmkin. birinshi mısaldaǵı “keler-keter” jup sózin alıp qarayıq. Bul sóz bir-biri menen antonim mánini ańlatıwshı sózler bolıp esaplanadı. Yaǵnıy birewi keliwdi, al ekinshisi ketiwdi bildirip kelgen jup sózler. Bunday jup sózlerdi sınarları antonim mánide juplasıp kelgen jup sózler dep aytamız.

Ekinshi mısaldaǵı qosıq qatarında bolsa, birewi antonim, ekinshisi bolsa aspan-jer mánisin bildirip kelgen jup sózler. Bunda antonim mánisin bildirip kelgen jup sózler tiykarınan “dos-dushpan” jup sózleri bolıp esaplanadı. Bul jup sózlerdiń birinshi sınarı doslıq qarım-qatnastı bildiriwshı sóz bolsa, ekinshisi dushpan, yaǵnıy dos mánisine antonim bolıp kelgen sózdiń juplasıwınan jasalǵan bolıp esaplanadı. Shayır qosıqlarında bunday antonim sózlerdiń juplasıwı ónimli qollanılǵan. Bunı biz onıń qosıqların tallaw arqalı bilip alamız. Mısalı:

Bul dúnyada *qayǵı-shadlıq* bar eken,
Áwelinde egiz bolıp dóregen.
Bir waqıtta japa shegip otırsam,
Bir jaǵınan quwanıshti kóremen.

¹ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 9.

Bazı birewler baylıq jıynar, ólmestey,
Asqınadı *minez-qulqı* jónlespey.
Kóz-kóreki, janǵan otqa urınar,
Uzaǵıraq jasaǵısı kelmestey².

“Bul dúnyanıń atqan jaqtı tańı da”

Bunda tiykarınan, birinshi mısaldaǵı “qayǵı-shadlıq” sózleri antonim jup sózler bolıp esaplanadı. Adamnıń ishki sezimlerine baylanıshlı qollanılatuǵın, yaǵnıy abstrakt atıqlardan jasalǵan jup sózler. Bunda keltirilgen jup sózdiń birinshi sınarı qayǵı, hásiretti ańlatıwshı sóz bolsa, ekinshisi shadlanıw, quwanıw mánisin bildiriwshı sóz hám usı eki bir-birine qarama-qarsı sózden juplasqan sózler jasalǵan.

Geybir túnde aǵarǵansha uzaq tań,
Mıńsan qıyal *birin-biri* uzatqan,
Geyde meni qanatına mingizip,
Aynaladı qus jetpegen uzaqtan.

Gózzallar bar jigit kewilin tastırǵan,
Maqsetińdi bilip iske astırǵan.
Erge quwat, *úy-ishine* bereket,
Ol bar jerde tasqınlaǵan dasturxan³.

“Gónermeydi elge etken jaqsılıq”

Jup sózler hár qanday sózlerdiń juplasıwınan jasaladı. Birewlerinde mánileri bir-birine qarama-qarsı sózlerdiń juplasıwınan jasalsa, ekinshilerinde mánileri bir-birine jaqın sinonim sózlerdiń juplasıwınan da jup sózlerdiń jasalıw ózgeshelikleri kózge taslanadı. “Bir-in-biri” sóziniń juplasıwına názer salıp qarasaq, sanlıqtan jasalǵan jup sóz ekenligin kóriwimiz múmkin. Sırtqı kórinisinen ol tákirar sózlerden jasalǵan sózlerge de uqsap ketedi. Biraq, bul jerden bir-birewin, biri-ekinshisin degen mánini ańlatıp kelgenligi ushın onı biz mánisi boyınsha bir-biri menen juplasıp kelgen jup sózler dep esaplaymız. Al, ekinshi mısaldaǵı “úy-ishi” jup sózin alıp qarańız. Onda birinshi sınarı “úy” yaǵnıy jasaytuǵın ortalıq degendi bildiriwshı sóz bolsa, ekinshisi “ishi” sózi. Olar ekewi pútkilley basqa-basqa sózlerden jasalǵan. “Ishi” sózin biz úydiń ishi, auditoriyanıń ishi h.t.b. mısasında qosıp qollanamız. Biraq avtor bul jerde “úy-ishi” degen sózlerdi jup sóz formasında qollanǵan. Bul bolsa, belgili dárejede qosıqtıń tásirliklik sheńberine óziniń tásirin tiygizgen.

Doslardıń júr *emin-erkin* dem alıp,
Shayır dostım, hár adımıń jańalıq.
Shashińdı tez qıraw shalıp qalıptı,
Bolıw ushın miynetiniń guwalıq⁴.

“Dúnya basta hámme ushın qurıldı”

Ayırım jup sózler bir-biri menen sınarlarınıń mánili hám máni ańlatpaytuǵın túrleri arqalı da jasaladı. Yaǵnıy jup sózlerdiń birewiniń mánisi bolsa, ekinshi sınarı máni ańlatpay keliwi arqalı da

² Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 13-15.

³ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 17-18.

⁴ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 19-20.

jasaladı. Buni joqarıda keltirilgen mısıl arqalı kóriwimiz múmkin. onda “emin-erkin” sózleri juplasıp kelgen. Názer salıp qarasañız, bul jup sózdiń birinshi sıńarı “emin” sózi jeke turǵanında hesh qanday máni ańlatpaydı. Al, “erkin” sózi bolsa jeke turǵan halında máni ańlatadı. Ol erkinlik, hesh kimge ğárezsiz emes h.t.b. mánilerin ańlatıwshı sóz bolıp esaplanadı. Sıńarınıń birewi mánili hám ekinshisi jeke turǵan halında máni ańlatpaytuǵın bunday jup sózlerdiń qollanıw órиси shayır dóretiwshiliginde siyrek qollanılgan.

El kórkeyer, buzaqılıq tıyılsa,
Jurttı buzar **bes-on** shuǵıl jıyılsa,
Billá, onı hadal adam demespen,
Sáwsálimdi alapaǵa buyırsa.

“Egin tárbiyası bastan boladı”

Sonday-aq, jup sózlerdiń jáne bir qollanılatuǵın túri bul sanlıq sózlerdiń juplasıwınan jasalgan jup sózler bolıp esaplanadı. Olar bir-biri menen juplasıp keliwi arqalı sanlıqtı, yáki basqa da mánini ańlatıwı múmkin. joqarıda keltirilgen “bes-on” jup sózi sanlıq sóz shaqabınan jasalgan jup sózler bolıp esaplanadı. Onda tiykarınan lirikalıq qaharmannıń ótkir sezimlerin beriw ushın xızmet etip kelgenligin kóriwimiz múmkin.

Kóp simirse **araq-sharap**, konyaktan,
Ġarǵanı da búbúl etip sayratqan,
Birazlardı **es-aqıldan** ayırıp,
Qılmıs júklep miliciyaǵa aydatqan⁵.

“Kúnniń nurı jerge ashıq pármana”

Biz joqarıda sózimizdiń arasında jup sózlerdiń hár qıylı sóz shaqaplarınan hám de mánileri bir-birine qarama-qarsı bolǵan antonim sózlerden, mánileri bir-birine jaqın sinonim sózlerden de jasalatuǵınlıǵı haqqında aytıp ótken edik. Pikirimizdiń dáliyli sıpatında joqarıdaǵı mısallardı názer salsañız onda mánileri bir-birine jaqın, yaǵnıy sinonim sózlerdiń bir-biri menen juplasıp kelgenligin kóriwińiz múmkin. Tórt qatardan ibarat bul bir shuwmaq qosıqta mánileri bir-birine jaqın sinonim jup sózlerden “araq-sharap” hám “es-aqıl” jup sózleriniń juplasıp kelgenligin kóremiz. Bunda birinshi jup sóz “araq-sharap” sózi atlıq sóz shaqabınan jasalgan jup sóz, ekinshi mısallarda keltirilgen “es-aqıl” sózi de atlıq sóz shaqabınan yaǵnıy abstrakt atlıqlardan jasalgan jup sózler bolıp esaplanadı.

Qayda qaldı kórkem **sınıń-sıyaǵıń**,
Sırttan kórip, tap anańday ayadım.
Álem gezgen “Sputnik”tey sharıqlap,
Kúni-túni tınım tappas qıyalıń.

Qosıq degen júreklerdi qozǵasın,
Men bilmeymen sózim **tozar-tozbasın**.
Sońǵılıqqa miyras bolıp qalar dep,
Bilgenimdi shıjbaylayman óz basım⁶.

“Quyash seni balalıqtan úlkeyter”

⁵ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 25.

⁶ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 27.

Bul keltirilgen mısallardan siz mánileri bir-birine qarama-qarsı hám sınarlarınń birisiniń máni ańlatıwshı, ekinshisiniń bolsa máni ańlatpaytuǵın sózlerden jasalǵan jup sózlerdi kóriwińiz múmkin. birinshi mısaldaǵı “sınıń-sıyaǵın”, “kúni-túni” jup sózleri qollanılǵan. Ondaǵı birinshi keltirilgen “sınıń-syaǵın” jup sóziniń birinshi sınarı yaǵnıy “sın” sózi máni ańlatadı. Óytkeni ol adamnıń sırtqı kórinisin bildiriwshı sóz bolsa, ekinshi sınarı “sıyaǵı” sózi jeke turıp hesh qanday máni ańlatpaytuǵın sóz bolıp esaplanadı. Ekinshi “kúni-túni” bolsa waqıtlıq máni bildiriwshı ráwish sóz shaqabınan jasalǵan hám mánileri bir-birine qarama-qarsı bolıp kelgen.

Ekinshi mısalda keltirilgen qosıq qatarlarındaǵı “tozar-tozbasın” sózleri túbiri “toz” sózlerinen jasalǵanlıǵı menen olarǵa qosımtalardıń jalǵanıwı arqalı “tozıw-tozbaw” mánilerin yaǵnıy birinshi sınarı góneriw, tozıp qalıw mánisin mánilerin bildiriw kelgen bolsa, ekinshi sınarı “tozbaǵan”, ele “gónermegem” mánilerin ańlatıp tur. Bular túbiri birdey sózler bolǵanlıǵı menen olarǵa qosımta qosılıwı arqalı bir-birine qarama-qarsı máni ańlatıp kelgenligi ushın antonim jup sózler dep ataladı.

Tatıw turmıs elge abat keltirer,

Daw-tartıstıń izi apat keltirer.

Jaqsı juptı ómirińniń quwatı,

Aqmaq tili menen sabap óltirer.

Taptırmaydı aqıl menen jeńgelik,

Ol da *aqıl-násiyatqa* kóngenlik.

Bir bálege shatpay qoymas adamdı,

Basqa tússe awır kesel – menmenlik⁷.

“Tek sulıwlıq – mázi bettiń boyawı”

Bul mısallarda da dál sonday. Birinshi mısalda mánileri bir-birine jaqın bolǵan “daw-tartıstı” hám “aqıl-násiyat” sózleriniń bir-biri menen juplasıw qubılısı kózge taslanadı.

Shayırdóretiwshiliginde tákirar sózlerdiń qollanıw órиси, atqaratuǵın xızmeti haqqında izertlew jumısımızdı alıp baramız. Sonday-aq, tákirar sózlerdiń jup sózlerden qanday ayırmashılıǵı bar ekenligin, olar jup sózlerge qaraǵanda kóp yáki az qollanılǵanlıǵın shayırdıń qosıqların tallaw arqalı úyrenip shıǵamız.

Adamdaǵı *túrli-túrli* sır qanday,

Birewler zor, birew quday urǵanday.

Millet eter tursa kittáy hámelge,

Húkimetti jalǵız ózi qurǵanday⁸.

“Adam keler, keter dúrkin hám dúrkin”

Joqarıda keltirilgen mısalda tákirar sóz qollanılǵan. “Túrli-túrli” tákirar sózi adamdaǵı qanday da bir sıpattı bildiriwshı sóz bolıp ol kelbetlik sóz shaqabı xızmetin atqaradı. Bul jerde ol lirikalıq qaharmannıń aytajaq bolǵan oy-pikiriń oqıwshıǵa ele de dál hám de tásirli etip ketkeriw ushın qollanılǵan.

Bul dúnyanıń atqan jaqtı tańı da,

Baǵınıshlı tábiyatıń zańına.

⁷ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 33.

⁸ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 9.

Hámme náirse *jup-jup* bolıp jaralǵan,
Tún artınan kún keledi taǵı da.

Bir nákusta zárre biyik ótipti,
“Ayıwman” dep *taltań-taltań* etipti,
Qopallıqtan jıǵıp alıp stolın,
“Pechka”ları “ferz” bolıp ketipti.

Biraz tawıq júrip edi *jap-jaqsı*,
Eserlenip eki qoraz ayqastı.
Kúni menen qan sorǵalap, julqısıp,
Ekewi de satıp aldı nawqastı⁹.

“Bul dúnyanıń atqan jaqtı tańı da”

Bul mısallardıǵa dıqqat penen názer salıp qarasaq, olarda da tákirar sózler yaǵnıy birdey sózlerdiń qaytalanıp qollanılǵanlıǵın kóremiz. Birinshi hám ekinshi mısallarda keltirilgen “jup-jup”, “taltań-taltań” sózleri jeke turǵan halında máni ańlatıwshı sózler bolıp esaplanadı. Olardan birewi “eki”, “ekew” degen mánini ańlatıp kelse, ekinshi “taltań” sózi adamǵa yáki bolsa haywanlarǵa qarata qollanıwshı sıpattı bildiriwshı kelbelik sóz shaqabınan jasalǵan tákirar sózler bolıp esaplanadı.

Al, úshinshi mısalda keltirilgen “jap-jaqsı” tákirar sózi kúsheytiriwshı “p” sesiniń jalǵanıp keliwi arqalı jasalǵan tákirar sózler bolıp esaplanadı. Onıń tiykarǵı mánisi “jaqsı-jaqsı” degen mánini ańlatadı. Biraq awızsha yáki bolmasa jazba ádebiyatta bunday halatta qollanıw stillik jaqtan nadurıs bolıp esaplanadı. Sol sebepli awızeki túrde hám jazba tilde “jap-jaqsı” túrinde qollanıladı.

Doslıq sırı aylanadı uzaqtan,
Shınıǵadı *óte-óte* sınaqtan.
Dushpan eter jalǵız awız sóz ǵana,
Ómirińshe ketpeytuǵın qulaqtan¹⁰.

“Dúnya basta hámme ushin qurıldı” (19-bet)

Mısalda keltirilgen “óte-óte” sózi qollanıw órisi boyınsha siyrek bolıp, ol jeke turǵan halatta bazıda máni ańlatsa, bazıda máni ańlatpaydı. Bul jerde ol feyil sóz shaqabı mánisin bildirip kelgen. Shınıǵıw islegen sayın, shınıǵıwdan ótken sayın adamnıń shınıǵatuǵınlıǵın, kúshli bolatuǵınlıǵın ańlatıp tur.

Kózdiń nuri jerim menen aspanım,
Elde júirse, asqar tawdan asqanım.
Qástelikte baxıt bolıp kórindi,
Qara jerdi *qayra-qayra* basqanım.

“Kúnniń nuri jerge ashıq pármána” (24-bet)

“Qayra-qayra” tákirar sózi sıpattı bildiriwshı sóz bolıp, ol adamnıń is-háreketiniń qalay-qáytıp islengenligin bildirip kelgen hám ráwish sóz shaqabı bolıp xızmet atqarıp tur.

Qartlıq dáwranıw “kel!” dep qolın bılǵaydı,
Qara sashtıń aǵı jeńip ulǵaydı.

⁹ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 12-15-17.

¹⁰Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 19.

Waqıt degen *bara-bara* bildirmey,
Shırayınıń sulıwlıǵın urlaydı¹¹.

“Quyash seni balalıqtan úlkeyter”

Bul misalda qollanılıp turǵan tákirar sózge názer salıp qaraymız. “Bara-bara” tákirar sózi qollanılǵan bolıp, ol “waqıt ótken sayın” degen maǵananı ańlatıp kelgen. Barıw yáki keliw mánisin bildiriwshi is-háreketti emes, bálkim, waqıttı bildiriwshi sóz mánisinde qollanılıp tur. Bul sóz óziniń qollanılıw órиси boyınsha oǵada keń bolıp esaplanadı hám jeke turǵan halında máni ańlata bermeydi. Ol jeke turǵan halında izinde qanday da bir sózdiń jalǵanıp keliwi arqalı ǵana jasalıwı múmkin.

Menmenschilik keselden,

Alańlama aspańǵa.

Uzaqlap júr ósekten,

Sınap-sınap dos tańla¹²!

“Muhabbat qaramas úlkenge, jasqa...”

Keltirilgen misalda “sınap-sınap” tákirar sóziniń qollanılǵanlıǵı kórinip tur. Bul sóz jeke turǵan halında belgili dárejede máni ańlata aladı. Ol qanday da bir is-hárekettiń salıstırılıwın, sınılıwın bildiriwshi ráwish sóz shaqabı bolıp esaplanadı. Bunday sózler tákirar formada jupalsıp qollanılса, avtorıń aytajaq oy-pikirin ele de ótkir etip berejaq ekenliginen derek beredi. Avtor óziniń pikirin ápiwayı sózlerdi juplastırıp yáki bolmasa tákirar formada qollanbay jetkeriwine de boladı. Biraq, bunday halatta pikirdiń ótkirliǵi, dál ekenligi onsha sezilmey qaladı. Kerisinshe, onı jup sóz formasında qollanılса pikir ele de anıqlaw bolıp jetkeriledi. Al, ol tákirar formada qollanılса, onda onday jaǵdayda lirikalıq qaharmanń aytajaq bolǵan ishki keshirmeleri ele de tuńlawshıǵa tásir etedi. Sol sebepli de usınday tákirar sózler jazıwshı shayırlar dóretpelerinde ónimli túrde qollanıladı.

Ómir jolı *beles-beles* aspa qum,

Hárbir kúniń – keshegiden basqa kún.

Qalǵan jaǵı jáne jaysań nuw teńiz,

Deseńdaǵı, tattım ómir qaspaǵın!

Ójetlikti *bara-bara* tuwradım,

Duris jolǵa túskenime quwandım.

Jaqsı menen jamanlardı úyretti,

Kópti kórgen Waqıt degen muǵallım¹³.

“Óziń emes, jurt ólsheydi bahańdı”

Birinshi misalda keltirilgen “beles-beles” tákirar sózi óziniń atqaratuǵın mánisi boyınsha muǵdardı bildiriwshi ráwish sóz shaqabı bolıp esaplanadı. Qanday da bir nárseniń oǵada kóp ekenligin bildiredi. Bul qasıq qatarlarında da shólistanlıqtıń sheksiz qumlıqlardan ibarat ekenligin aytıw ushın qollanılıp turǵanlıǵı belgili. Lirikalıq qaharman ómir haqqındaǵı óziniń túsiniǵin oqırmanlarǵa usı taqilette, tereń filosofiyalıq pikirleri menen bayanlawǵa háreket etken.

¹¹ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 26.

¹² Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 28.

¹³ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 30.

Ekinshi misaldađı “bara-bara” tákırar sózi bolsa, shayır T.Jumamuratov dóretiwshiliginde eń ónimli qollanılatuđın tákırar sózlerdiń biri bolıp esaplanadı. Bul jerde de ol waqıtlıq mánini ańlatıp kelgenligin kóriwimiz múmkin.

Tıpr-tıpr palapannıń qanadı,
Qarlıgashtıń lábin sorıp qanadı.
Bárimizdi tik ayaqqa turǵızǵan,
Jerdiń asqar shıńı deyber ananı¹⁴.

“Tek sultwlıq – mázi bettiń boyawı”

“Tıpr-tıpr” tákırar sózi eliklewish sóz shaqabın bildiriwshi sóz bolıp esaplanadı. Ol seske eliklewdi bildiredi. Sonday-aq, bul sózler adamnıń yáki haywanatlardıń júrisin, is-háreketindegi sestıń dúzilisin bildiriwshi sóz. Ol tákırar formada “tıpr-tıpr” etip qollanılganlıǵında sestıń ele de qattı esitiliwin yáki bolmasa tez-tez isleniwini bildiredi. Sonday-aq:

Hár birewdiń ayı, jılı sanawlı,
Birim-birim qoparılar gerbishin.
Jaqsılıǵın jurat aldında sınawlı,
Izzet penen eńbek etseń el ushın¹⁵.

“Ómirdiń de báhár, qısı bar...”

Tákırar sózler de jup sózler sıyaqlı hár qanday sóz shaqaplarınıń tákırarlanıp qollanıwınan jasaladı. Atlıq, almasıq, kelbetlik, ráwısh, feyil, eliklewish, tańlaq hám sol sıyaqlı sanlıq sóz shaqaplarınan da jasaladı. Joqarıda keltirilgen misal pikirimizdiń dáliyli bolıp esaplanadı. Onda “bir” sanlıq sózine “im” qosımtasınıń jalǵanıwı arqalı “birim-birim” tákırar sózi jasalǵan. Bul jerde ol “izbe-iz” degen mánini ańlatıp tur.

Ulıwma juwmaqlap aytatuğın bolsaq, shayır dóretiwshiliginde jup hám tákırar sózlerdiń qollanıwı, olardıń qaysı sóz shaqabınan jasalǵanlıǵın úyreniw barısında biz tákırar sózlerdiń jup sózlerge qaraǵanda az sanda qollanılganlıǵın bilip aldıq. Avtor tiykarınan tákırar sózlerdi pikirdiń ótkir formada beriliwin támiyinlew maqsetinde qollanǵan.

Paydalanılǵan ádebiyatlar

1. Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015.
2. Жумамуратов Т. Журек муҳаббаты.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 1956.
3. Жумамуратов Т. Жазыушы ҳәм алтын балық. – Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015.
4. Насыров Д.С., Бердимуртов Е.Б., Дәўлетов А.Д., Бекбергенов А.Б. Ҳэзирги қарақалпақ тили. Морфология. – Нөкис: «Қарақалпақстан». 1981.

Internet dárekleri

1. <http://uzedu.uz>. Ózbekistan Respublikası Xalıq tálimi vazirligi veb saytı
2. <http://kkuzedu.uz>. Qaraqalpaqstan Respublikası Xalıq Bilimlendiriw Ministrliǵı veb saytı
3. <http://kitob.uz>. Ózbekistan Respublikası kitapları veb saytı
4. <http://natlib.uz>. Álisher Nawayı kitabxanası veb saytı

¹⁴ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 32-33.

¹⁵ Жумамуратов Т. Аралға келдим оралып.– Нөкис: «Қарақалпақстан». 2015. –Б. 51.